
MANIFEST ZA BIBLIOTEČKU STATISTIKU

Međunarodna federacija
bibliotečkih udruženja i institucija

UDK 311.2:027.022(100)

---

ili pak javnosti, obezbeđuju novčana sredstva; takođe će verovatno uticati na strateško planiranje i doprineti stvaranju i održavanju poverenja u biblioteke.

„Biblioteke i informacione službe služe društvu tako što čuvaju sećanje, hrane razvoj, omogućavaju obrazovanje i pomažu međunarodno razumevanje i dobrobit zajednice.”

(Aleks Birn, 2005.)

Istorijat

Inicijativa za izradu ovog dokumenta potekla je od tadašnje predsednice IFLA-e, Klaudije Luks, na konferenciji Sekcije za statistiku i evaluaciju u Montrealu (2008.).¹ Zamisao je da se dobije proveren tekst o važnosti bibliotečke statistike, jer ona pokazuje vrednost koju biblioteke pružaju svojim korisnicima i društvu. Statistički podaci su nezamenjivi za tekuće upravljanje bibliotekama, ali mogu služiti još mnogo čemu. Kad se predstave onima koji određuju politiku,

Bibliotečka statistika: podaci mogu nešto da promene

Kvantitativni i kvalitativni podaci o bibliotečkim uslugama, korišćenju i korisnicima biblioteke neophodni su za otkrivanje i potvrdu izuzetne vrednosti koju pružaju biblioteke.

Budući da informativna vrednost takve statistike zavisi od njene sveobuhvatnosti i brzine, u prikupljanju treba da učestvuju sve biblioteke neke zemlje.

---

¹ Konačna verzija, podneta Upravnom odboru IFLA-e 9. aprila 2010. – *Prim. prev.*

Bibliotečka statistika je neophodna za delotvorno upravljanje bibliotekama, ali je još važnija za promovisanje bibliotečkih usluga raznovrsnim zainteresovanim stranama: onima koji određuju politiku i finansijerima, onima koji upravljaju bibliotekama i zaposlenima u njima, stvarnim i mogućim korisnicima, medijima i javnosti. Ako je statistika namenjena tvorcima politike, upravljačima i finansijerima biblioteka, ona je vitalno važna za donošenje odluka o obimu usluga i budućem strateškom planiranju.

Bibliotečka statistika može otkriti obilje građe, skrivenih priča o uspehu u kojima su biblioteke otvorile vrata i obezbedile pristup do važnih informacija svim grupacijama stanovništva.

Šta pokazuje bibliotečka statistika

Mereći *ulaz* u biblioteke (resurse, koji podrazumevaju i zgrade i opremu, zaposlene i zbirke), bibliotečka statistika pokazuje koliko se usvojena politika i vlasti trude oko bibliotečkih usluga.

Brojeći izlaz, korišćenje tradicionalnih i novih elektronskih bibliotečkih zbirki i usluga, biblioteke pokazuju da njihove usluge odgovaraju populaciji kojoj su namenjene. Poređenje ulaznih i izlaznih podataka pokazuje da li su biblioteke organizovale svoje usluge na isplativ način.

Podaci o korišćenju i prijemu bibliotečkih usluga takođe mogu ukazivati na uticaj biblioteka na određenu populaciju. Takav uticaj (na pismenost, veštine traženja informacija, obrazovni uspeh ili društveno uključivanje) biće vidljiviji ako se statističkim rezultatima dodaju kvalitativni podaci iz istraživanja korisnika.

Biblioteke su prihvatile nova zaduženja u promenljivom informacionom svetu; potrebna im je nova statistika da bi tim novim zadacima upravljale i da bi ih unapređivale.

Kvalitet bibliotečke statistike

Ispravni, pouzdani i uporedivi podaci su od presudne važnosti za vrednost i korisnost bibliotečke statistike. Kvalitet nacionalne – i konačno, na osnovu skupa nacionalnih, svetske – bibliotečke statistike zavisi od tačne i blagovremene dostave iz svake biblioteke i od pažljivog uređivanja podataka kojim će se uočiti greške i nesporazumi. Da bi podaci iz više oblasti ili zemalja mogli da se porede, moraju se koristiti iste definicije i metod.

Sve biblioteke ne potpadaju pod iste vlasti. Većina služi pojedinim institucijama (univerzitetima, komercijalnim preduzećima) ili zajednicama. Ponekad je neka druga institucija zadužena za misiju, odvijanje rada, ili pravnu regulativu, za biblioteke u svom delokrugu. Stoga se često događa da različite organizacije, sa različitim ciljevima, budu odgovorne za prikupljanje podataka o bibliotekama koje su u njihovoj nadležnosti.

Prikupljanje bibliotečkih podataka uvek počinje od pojedinačne biblioteke, ali bi cilj trebalo da bude skup podataka na oblasnom i nacionalnom nivou. U tu svrhu biblioteke treba da sarađuju da bi izgradile oblasne/nacionalne mreže za bibliotečku statistiku, što bi osiguralo delotvoran rad nacionalnog bibliotečkog sistema.

Model upitnika

Korišćenje istog upitnika sa standardizovanim podacima i metodima još je važnije ako se uzme u obzir raznovrsnost onih koji su zaduženi za bibliotečku statistiku.

Zbog toga su IFLA, Unesco i ISO (Međunarodna organizacija za standardizaciju) zajednički izradili model upitnika za javne i visokoškolske biblioteke.

Polazeći od Međunarodnog standarda za bibliotečku statistiku ISO 2789 napravljen je upitnik s dvadeset tri pitanja, koji pokriva i tradicionalne i elektronske usluge biblioteka. Probno korišćenje u Južnoj Americi i na Karibima opravdalo je njegovu upotrebljivost kao uzornog modela za prikupljanje bibliotečkih statističkih podataka koji se mogu porediti.

Model bibliotečke statistike otkriva ulaz i izlaz biblioteka i pokazuje ulogu biblioteke kao tačke pristupa informacijama, kao središta za susretanje i komunikaciju, kao mesta za učenje i istraživanje. Ako se dobijeni rezultati dovedu u odnos sa društveno-demografskim podacima koje prikuplja Unesko i druge međunarodne agencije može se dobiti više informacija, na primer stanja pismenosti, obrazovanja i dostupnosti Interneta u nekoj zemlji.

Finansiranje, zakonodavstvo i mreže

Podstiču se vlade i druge važne instance koje donose odluke da ustanove na odgovarajući način finansiraju centralne jedinice za sravnjivanje nacionalne bibliotečke statistike, dobijene na osnovu modela upitnika, kao i da podstiču lokalna i oblasna tela da prikupljaju statističke podatke.

Međunarodna zajednica treba da podrži biblioteke i informacione službe u prikupljanju i poređenju jednoobrazne, pouzdane statistike o sopstvenim

resursima i uslugama, čime se promoviše i podržava značaj biblioteka za opštu i informacionu pismenost, obrazovanje i kulturu.

IFLA i Unesko su spremni da pomognu razvoj sistema za nacionalnu bibliotečku statistiku kako bi se obezbedilo dobro upravljanje bibliotekama i priznao njihov doprinos društvu znanja.

Kroz međunarodnu saradnju treba razviti modele obuke za rad s bibliotečkom statistikom – da bi se dobili pouzdani podaci. Krajnji cilj mora biti, s jedne strane, pojedinačna biblioteka koja statistiku koristi za delotvorno upravljanje, a s druge, objedinjavanje i koordinacija podataka o bibliotekama na nacionalnom i na međunarodnom nivou, da bi doprinos biblioteka učenju i pismenosti, kao i društvenom, kulturnom i ekonomskom razvitku, postao vidljiv.

Primena Manifesta

Oni koji donose odluke na svim nivoima i bibliotečke zajednice širom sveta ovim se pozivaju da razglase ovaj manifest i da se pridržavaju principa i postupaka koji su u njemu izneti.

.....
Prevela s engleskog Gordana Ljubanović
 .....